

NARRATIVE SOURCES ABOUT MIGRATORY POPULATIONS UNTIL THE FIRST CENTURIES OF THE MILLENNIUM. NORTH OF THE LOWER DANUBE

Ștefan Lifa

Lecturer, PhD., West University of Timișoara

Abstract: Our study aims to present, the social structures and the way of life of these populations. From written sources and archaeological discoveries, we find information about the ethnic structure, decision-making factor and other characteristics of migratory populations.

Keywords: migratory populations, north of the Lower Danube, written sources, the Middle Ages, the migratory community

Populația romană sud-dunăreană nu s-a pierdut în totalitate (ca limbă, obiceiuri etc.) În totalitate în mare masă a slavilor, cu toate vicisitudinile vremurilor. Ei sunt strămoșii aromânilor, megleonoromânilor și itstroromânilor. În ceea ce privește stadiul de dezvoltare a populațiilor alogene din zona Dunării de Jos, vom mai face referiri pe parcursul lucrării noastre la germanii. În momentul când ceștia au intrat în contact cu realitățile din teritoriile ce au aparținut Imperiului Roman se aflau în stadiul democrației militare, iar adunarea războinicilor era un organ central decizional.

Tacitus (*De origine et situ Germanorum, XI,1; XI,2*) chiar a scris că: „din libertatea lor prea mare vine răul acela că nu se strâng toți odată, ca la poruncă: trec unoeri și două, și trei zile cu târârgăneala celor care se adună”.

Grupul otrogoților din Câmpia Pannonică a rămas supus hunilor pe care i-a însoțit în expedițiile lor de pradă; un al doilea grup stabilit mai întâi în Peninsula Balcanică (în serviciul Imperiului Roman), a ajuns până în nordul Italiei, unde organizarea și legile lor au fost influențate de instituțiile romane. Vizigoții (ramura de apus a goților) erau conduși de către regi, iar cel mai important dintre aceștia a fost Athanaric. Amenințați de către huni, vizigoții și-au început periplul lor prin Europa, fiind primiți, la început, în Imperiu, în Tracia.

Amianus Marcellinus afirma că hunii își petrec o mare parte din viața călare: „Când se rânduiește o adunare de seamă în chipul acesta țin ei cu toții sfat împreună. Și nu sunt stăpâniți de autoritatea aspră a unui rege, ci se mulțumesc cu conducerea zgomotoasă a șefilor (*Istoria romană, XXXI, 2,1*). Acest citat este semnificativ pentru o societatea respectivă.” *La ei când cineva a întrebat, nimeni nu poate spune de unde se trage(...) desfac o alianță și tot atunci o leagă din nou*” (*Istoria romană, XXXI, 2,1*), ceea ce este semnificativ pentru o societate nomadă; am remarcat, de asemenea, și faptul că hunii nu aveau un stat organizat, capabil să încheie alianțe și tratate și mai ales să le și ganteze.

Această idee a fost întărită și de Priscus Panites, care a relatat că :”*barbarii n-au vrut să discute decât de pe cai*”(Amasadele.Despre soliile romanilor...). în astfel de condiții ,legilor lor nu puteau însemna altceva decât bunul plac al conducătorilor .

Semnificativ , de asemenea ,este și faptul că , la un moment dat ,Atilla a dorit ca să vină în solie chiar împăratul în persoană (chiar a dorit și jumătate din Imperiul de Apus etc) , ceea ce l-a determinat pe retorul Priscus să afirme că: „*lucru acesta n-a fost ceut nici de strămoși săi și nici de lfi regi ai Sciției și a putut merge ca sol orice soldat sau crainic*”(Amasadele.Despre soliile romanilor...).

Conform lui Amianus Marcelinus (*Istoria romană ,XXXI,2,4*) huni”*n-au noțiuni morale asupra binelui și răului*”. În acest sens ei imitau instituțiile și organizarea din teritoriile în care trăiau .Mai mult decât acestea după moartea lui Atilla așa zisul lor stat s-a destrămat relativ ușor.

Pe plan european ,în secolul al V-lea Imperiul Roman de Apus a căzut (476) , iar în 482 a avut loc schisma religioasă dn timpul lui Zenon. Acestea sunt condițiile în care Împăratul Anastasios (491-518) , un remarcabil organizator, s-a pregătit de luptă și a reorganizat corpul de limitanei , înălțând și zidul de la Marea Marmara la area Neagră (care îi poartă numele) și a consolidat sistemul defensiv al Imperiului (în Dobrogea s-au descoperit multe inscripții cu numele împăratului).

Tot pentru secolele al V-la și al VI-lea ,descoperirile arheologice confirmă afirmațiile lui Priscus Panites referitoare la satele autohtonilor.

Locuințele ce țin resturi ceramice de tip provincial romn , mai ales ceramică cenușie ,dar și exemplare ceramice romane de culoare roșie lucrate din pastă fină¹. Puțin mai târziu, ceramica de calitate a devenit preponderent chiar și în necropole unde au fost înmormântații gepizii². În general însă , obiectele de factură locală sau de import cum sunt : opaițele de lut și bronz , obiectele de podoabă , accesoriile vestimentare ,piesele de cult creștine ,numeroase unelte agricole și meșteșugărești au individualizat civilizația autohtonă de la nordul Dunării de Jos³. Dintre toate aceste descoperiri ,datând din secolul al V-lea și fibulele trnate (secolele al-VI-lea și VII-lea)⁴considerate a fi cele mai reprezentative pentru obiectele descoperite în a demonstra continuitatea legăturilor cu Imperiul.

Pentru secolul al V-lea ,două înfrângerea fiilor lui Atilla la Nedau, de către coaliția condusă de Ardaric , considerăm necesar a ne referii la Gepizi și la raporturile lor cu celălalte populații cu care au venit în contact (în special roanitatea nord-dunăreană).

Veniți din Scandinavia (asemenea goților) în secolului al II-lea d.Hr. Regatul gepid , u centru în Câmpia Tisei , probabil că și-a executat asupra Transilvaniei o stăpânire mai mult nominală ,o stăpânire pasivă care s-a caracterizat pîntr-o perioadă de relativ calm din punct de vedere politic și militar.

Majoritatea obiectelor de factură gepidică s-au descoperit în morminte cuțite cu un singur tăiș, foarfec din fier , pietre de ascuțit , ciocane, arme preum spadele fără gardă , vârfuri de lance cu săgeți , podoabe ca: cercei , brățari , inele ,piepteni și fibule digitale cu cap în formă de semidisc sau rectangular și picior romboial trei ,cinci sau șapte sau nouă bumbi⁵etc. Un centru

¹ D.Gh.Teodor,*Romanitatea carpato-dunăreană și Bizanțul în veacurile V-XI,Iași , 1981,p.13;D.Potase, Autohtoni în Dacia postromană până la slavi,vol.II, Cluj-Napoca, 2000, p.29-30;etc.*

² Eugenia Zaharia, *Populația românească în Transilvania în secolele VII-VIII. Cimitiul nr.2 de la Bratei , București,1977,p.84 și urm ; D.Gh.Teodor Romanitatea carpato-dunăreană...,p.36 și urm.*

³*Ibidem*

⁴*Ibidem*

⁵ A.Kiss, *Das Wierteleben der Gepiden in der Awarenzeit, în Die Voker Sudosteuropas im 6-8 Jahrhunderts (coord.B.Hansel),Munchen –Berlin,1987,p.187-218*

mai important al gepizilor a fost zona Morești⁶, unde s-a descoperit o importantă așezare și neropolă. Am mai afirmat însă că regatul gepizilor își avea reședința în regiunea Tisei; după un secol de existență, acesta a căzut în anul 567, sub loviturile coaliției avaro-longobarde. După acest an gepizii au fost asimilați de către populația autohtonă și ni se pare potrivit să amintim un atelier de țesut la Morești⁷, precum și atelierul pentru confecționarea podobabelor de la Band⁸, unde au conviețuit cu localnicii.

Însă înainte de cădere regatului gepid, din 14 aprilie 535, din vremea lui Justinian, datează *Novella XI*. Aceasta se referă la înființarea prefecturii Illyricului și a arhiepiscopiei Justiniana Prima și specifică: „*statul nostru sa mărit așa că amândouă țărmurilor Dunării sunt populate acum cu cetăți de-ale noastre și atât Viminacium cât și Recidiva și Litterata care se găsesc dincolo de Dunăre, au fost supuse din nou (s.n) stăpânirii noastre.*” Procopiu din Cezareea (*Despre războaie, VII, 31 și urm.*) a descris în special relațiile Imperiului Bizantin cu populațiile migratoare. El a arătat că Justinian a ridicat întărituri la Dunăre, pomenind *Lederata* sau *Litterata*, *Sucidava* și în continuare Tomis (Constanța), Callatis etc. Referitor la cealaltă cetate din stânga Dunării, Recidiva, aceasta trebuie să fie Arcidava (Vărădia) situată pe vechiul drum roman: Viminacium – Lederata – Berobis – Aizis – Tibiscum⁹. Există și părerea (datorată descoperirii unei bailici reștine din secolul al IV-lea aci) că Recidiva s-a găsit la Sucidava¹⁰. Trebuie avut în vedere însă că Sucidava este pomenită de Procopius, iar creștinii de aici puteau avea un lăcaș de cult fără a fi neaparat pomeniți în *Novella XI*

. parte de sfârșit a acestui acte se referă la episcopi de la Aquae față de cel din Meridio (Mesembria) care să readucă la adevărata credință pe ereticii bonnosieni¹¹. Dacă la nordul Dunării n-ar fi existat creștini, actul lui Justinian ar fi specificat acest lucru. Nu ne-am pus, bineînțeles, această problemă. Am dori însă să arătăm faptul că biserica devenise în acea vreme o instituție ce dispunea de averi extrem de mari. Era cel mai important proprietar funciar, beneficia de anumite amenzi, donații etc.¹². Creșterea numărului călugărilor a fost atât de semnificativă încât s-a produs o diminuare a forței de muncă și a efectivelor armatei; în 36 numai la Constantinopol existau 70 de mănăstiri. Numărul lor deosebit de mare l-a determinat pe Justinian să le reglementeze regimul¹³. Este deci suficient de cald că în aceste condiții Biserica avea la dispoziție toate mijloacele și resursele de a se impune în teritoriile cucerite sau, în acest caz, de a-i organiza pe creștinii din aceste teritorii. Toate dezechilibrul ne-au dus, însă la concluzia că aici era adoptat creștinismul latin în masă, mai de timpuriu, neimpus oficial.

Referitor la avari, trebuie să menționăm că și la ei existau adunări ale răboinicilor, adunări cu putere de decizie. Astfel, la un moment dat, „*Baian, conducătorul avarilor a hotărât în adunare să trimită soli*”, (Menander Protector, *Fragmente*, 28). Asemeni altor populații alogene, și avarii au fost considerați în izvoarele scrise „*rătăcitori și venetici*”.

Nici ei asemenea hunilor, nu au format un stat în adevăratul înțeles al cuvântului, instituție care ar fi garantat și respectat înțelegerile perfectate. Astfel că despre ei se pomenește că în anii

⁶ D. Popescu, *Das Gepidische Grabenfeld in einer vor und fruhgeschichtlichen Siedlung in Siebenburgen*, București, 197, passim

⁷ Ibidem, p. 75 și urm.

⁸ I. Hica, *Un cimitir din secolul al VI-lea e.n de la Valea Largă*, în *SCIVA*, 25, 1974, 4, p. 517-526.

⁹ V. Pârvan, *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman*, București, 1911, p. 187

¹⁰ D. Tudor, *Oltenia romană*, București, 197, p. 474.

¹¹ I. D. Suci, *Monografia Miropoliei Banatului*, Timișoara, 1977, p. 34-35.

¹² O. Drimba, *Istoria culturii și civilizației*, vol II, București, 1989, p. 186-187

¹³ Ibidem, p. 188. la a doua încercare de fugă novicele era înrolat în armată.

586-587 „călcară iarăși tratatul și disprețuiră pe față alianța” încheiată cu Imperiul (Teofilact Simocata, I,8).

În secolul al VI-lea au apărut slavii;ei au organizat numeroase incursiuni în Imperiul Bizantin (până pe la jumătatea secolului), trecând prin sudul Moldovei și estul Munteniei¹⁴. La sfârșitul secolului al VI-lea, așezarea temporară a slavilor în unele regiuni și în sud estul Transilvaniei a căpătat în mare parte caracterul unei ionozări organizate de către avari¹⁵. În perioada secolelor VI-VIII, slavii mai erau încă organizații în comunități gentilice, astfel că pentru această perioadă unitatea politică fundamentală a societății lor o constituia tribul¹⁶.

Descrierile autorilor de epocă au fost în mare asemănătoare cu ceea ce au scris despre alte populații alogene.

Referitor la modul de a lua decizii în diverse probleme, Procopiu din Cezarea scria: „Când vestea serăspâmdi și ajunse la urechile tuturor, se adunară aproape toți anții deoarece socoteau că este o treabă a obștii întregi”(Despre războaie,VII,21). „Neamurile acestea, sclavini și anții nu sunt conduse de un singur om ci trăiesc încă din vechime în rânduiala democratică și de aceea treburile lor, atât cele prelnici cât și cele neprielnice, sunt totdeauna dezbătute de către obște.”(Despre războaie,VII,22). Ei „se ută dintr-un loc în altul”(Despre războaie,VII,24), iar Mauricius scris că „au mulți regi și nu se înțeleg între dânșii”(Arta militară,XI,3) scria că „nu cunosc orânduiala, sunt lipsiți de cuvânt și nu ascultă unii de alții”. Ei „suportau cu greu muncile agricole”(Leon cel Înțelept, Tacica, XVIII,106).

Cultura materială și sîpirtuală a acestei populații nou venite a fost infeioară celei autohtone.Gh.I.Brătianu¹⁷, analizând descrierile făcute de autori de epoca precu Procopiu din Cezarea, a considerat chiar că în aceste condiții, slavii nici nu și-au shimbat așezările din proprie inițiativă, și asta pentru că le-a lipsit unitatea politică, precum și un conducător unic. De asemenea, în condițiile dispersării puterii între numeroase triburi, fiecare mândru de independența sa, „slavilor le-a trebuit întotdeauna un stăpân străin penru a întemeia un stat și o dinastie: a fost cazul lui Samo, un negustor franc, ce a știut să se impună grupului occidental, cel al bulgarilor turanici în Balcani sau al aplului la vareg pin care se începea multă vreme istoria ofcială a Rusiei¹⁸.

Cultura slavă, de un caracter argaic, a împrumutat diverse elemente din cea a autotonilor. În acest sens nu s-a descoperit deocamdată nici o așezare a primilor necontaminată de elementele locale romane¹⁹.

Referitor la viața sîpirtuală a slavilor, Procopius din Cezarea (Despre războaie,VII,14) a descris faptul că aceștia credeau într-un zeu făuritor al fulgerului, căruia îi aduceau sacrificii, dar că venerau „și râurile, și nimfele și alte spirite și le adus sacrificii și fac preziceri legate de aceste sacrificii”, ceea ce este elocvent pentru stadiul de dezvoltare a respectivelor comunități.

¹⁴ D.Gh.Teodor, *Contribuții privind pătrunderea și stabilirea slavilor în teritoriile extracarpatic ale României*, în *Carpica*, V, 1972,p.105-114.

¹⁵ Idem, *Unele considerații privind încheierea procesului de fromare a poporului roman*, în *Arheologia Moldovei*, IX, Iași, 1980,p.75-84.

¹⁶ H.Lowmniansky, *Transformations sociales en Europe central et orientale aux VIe-XIIIe siecles*, comunicare de cel de-al XIII-lea Congres Internațional de Științe Istorice, Moscova, 16-23 august 1970, în *Revista de refecrate și recenzii, istorie-geografie*, 1970, nr.4, p.447-450; B.D.Grecov, *Geneza dalismului în Rusia*, în *Voropsii istorii*, 1925, nr5, apud Șt.Olteanu, *Societatea carpato-danubiano-pontică în secolele IV-XI. Structuri demo-economice și social politice*, București, 1997, p.2211-212

¹⁷ Gh.I.Brătianu, *Marea Neagră*, vol. I, București, 1988, p.249-250

¹⁸ *ibidem*

¹⁹ D.gh.Teodor, *Unele cosiderații...*, p.75-84

După anul 602 , cu excepția unor regiuni ale Transilvaniei , nu au mai avut loc pătrunderi masive ale slavilor la nordul Dunării de Jos , iar în decurul secolului al VII-lea coabitarea româno-slavă a reprezentat un nou proces de asimilare a acestora din urmă , care au început să-și însușească tot mai mult elementele romanice în cultura lor materială și spirituală²⁰.

Conform opiniilor lui D. Obolensky, societatea slavilor s-a desoebit față de germanici în primul rând pentru că primii n-au intrat în Imperiu în calitate de federați ci doar ca năvăliori , distrugând repede mecanismul administrativ roman bizantin și mai ales rețeaua de episcopate ce se constituise în sudul Dunării încă din secolele VII-lea și al VI-lea; o cauză a înapoierii lor culturale în secolele al VII-lea și al VIII-lea a fost și faptul că erau refractari la influența creștinismului.

Sclavinii în care trăiau aceștia la sudul Dunării desemnau regiuni geografice concentrate de cele mai multe ori pe văile râurilor și nu unități politico-administrative . Astfel , Cronica din Monemvasa a afirmat despre slavii care ajunseseră până în Pelopones că „ *nu erau nici supuși ai împăratului nici ai altcuiva*”.

Așadar , în această perioadă sclavinii nu se aflau sub autoritatea imperiului , dar nici n erau instituții politice cu organizare proprie.

Se poate afirma , de asemenea , că triburile Protobulgarilor au pimi legi , după cum știm , de abia pe vremea hanului Krum (802-814) influențați fiind de realitățile social-politice din Imperiu.

Am specificat deja că secolul al VIII-lea a reprezentat un răstimp de liniște ,poate doar cu excepția apariției protobulgarilor.

Aceștia din urmă, asemenea slavilor , s-au interpus între teritoriile nord-dunărene și Imperiul Bizantin.

În spiritul ideii privind cât și cum ar fi putut influența populațiile nou venite sau dacă acestea au fost influențate , am considerat necesar a prezenta pe scurt câteva probleme legate de moravurile, obiceiurile și instituțiile bulgarilor de pe vremea când încă se mai aflau în regiunea fluviului Volga ,deci stadiul lor de dezvoltare înainte de a lua contact cu realitățile din Imperiu.

Cele mai importante în acest sens au fost oferite de către călătorul arab Ibn Fadlan. Șamanii bulgarilor conduceau ceremoniile religioase ,iar Ibn Fadlan mai nota:”*Am văzut în rândurile or o ceată care se închina la șerpi și o ceată care se închina la pești și o alta de închinători la cocori.*”Însemnările călătorului arab care i-a cunoscut în mod direct pe bulgarii de pe Volga sunt elocvente este vorba așadar de o societate primitivă, dominată de animism și totemism , unde se practcau în mod curent sacrificiile umane. Nomazi fiind ,dacă se întâmpla să se onstruiască o clădire ,aceasta trebuia să fie de formă rotundă, în amintirea corturilor lor. Am prezentat pe scurt stadiul de dezvoltare a acestu popor de neam turcic înainte de a pleca din regiunea fluviului Volga.

Referitor la maghiari,despre ei se spune că „*rătăcesc în pustietățile Pannoniei și își caută hrana zilnică din vânat și pescuit*” (Regino,*Chronicon* ,II,64). De asemenea , nici ei „*nu cultivă pământul*”(Richard ,*Descierea Ungariei mari*,XI).

²⁰*ibidem*;vezi și Idem „*Authoni și migratori la est de Carpați în secolele VI-VIII, e.n* , în *Arheologia Moldovei* ,10,1985,p.50-73;M.Rusu „*Aspecte ale relațiilor dintre romanitatea orientală și slavi* .în *Acta Musei Napocensis*,16,1979.p.189-200

Între anii 898 și 955, maghiarii au fost considerați un adevărat flagel al Europei, numiți în Cântecul lui Roland „*neam drăcesc*” și asemuiți sarazinilor. Despre maghiari mai putem nota că la baza societății lor se afla familia patriarhală; mai multe asemenea familii formau o gintă iar mai multe gінți un trib condus de un șef militar. Astfel, sunt pomenite șapte triburi maghiare: Nyek, Megyer, Kurt-Gyarmar, Tarjan, Jenó, Ker și Keyi. Ele erau onduse de următorii șefi: Almous), tatăl lui Arpad, Eleud (Elod), atăl lui Zobolsi (Szabolc), Ete, Tosu (Tas), tatăl lui Lelu (Lel/Lehel), Huba, care descindea din neamul lui Zemera și Tuhtum (tuhtum/Teteny), tatăl lui Harca (Horka). În Cronică lui Simon de Keza și în Cronică pictată de către specialiști și prezentate mai sus. Ceea ce poate să suprindă (la Anonymus, Simon de Keza, Cronică pictată de la Viena) este că sunt trecute mai întâi numele taților, apoi ale fiilor, la fel cum mai târziu (până în zilele noastre) maghiarii și-au scris numele de familie, numele gінții, al tribului și apoi numele personal.

Dintre toți cei citați mai sus, Lel este cel care, după ce s-a așezat în ținutul Nitrei (Moravia, Boemia) a plecat mai apoi în Ardeal, restul maghiarilor păstrându-și centrul de putere în Câmpia Pannoniei; de asemenea unii autori au considerat că doar urmele tribului Megyer era de origine filii-urgică, în timp ce numele restului triburilor erau de origine turcică²¹.

Deplasarea triburilor maghiare spre Câmpia Pannoniei a antrenat și alte populații. Odată ajunși aici unii autori le-au atribuit pentru un timp un rol important în organizarea și chiar conducerea comunității maghiare. În orice caz, societatea maghiară din perioada ulterioară cucerii Pannoniei a fost eterogenă din punct de vedere antropologic (și etnic)²².

Repartiția diverselor tipuri somatice se prezenta astfel:

- la vârful ierarhiei se găsesc turanoizi, uralei și pamiroizi;
- pentru starturile mijlocii erau caracteristice tipurile rasiale mediteranoide, nordice și pamioide;
- mare masă a populației conta în mediteonoizi, nordici și cromagnoizi.

În ceea ce privește situația din Câmpia Pannonică din perioada anterioară venirii maghiarilor, precum și în legătura cu cercetarea istorică referitoare la „*romanii*” și „*blochii*”, s-ar putea de asemenea discuta temeiurile de „*pastora Romanorum*” și de „*pascua Romanorum*” așa cum era, în tradiția cronicilor medievale, denumită Ungaria. Conform mărturiilor lăuate de Constantin al VII-lea Porfirogenetul, curând după așezarea în Pannonia (după anul 927), un anume „*cleric Gabriel*” a fost trimis în misiune la maghiari; nu se cunoaște rezultatul acestei misiuni. Probabil că el a avut oarecare succes având în vedere că (în jurul anului 948) Termacs, strănepotul lui Arpad și Horka Bulcsu, al treilea demnitar. Ca importanță al uniunii tribale maghiare au fost primiți cu fast la Constantinopol. Aici Horka Bulcsu s-a creștinat, primind și titlul de patriarh, dar la înnoarea în Ungaria a renunțat la creștinism, continuând incursiunile de jaf inclusiv împotriva Imperiului Bizantin; a fost prins și executat în cele din urmă, după bătălia de la Lechfeld din 10 august 955, împreună cu Lel (Lehel), șeful unui dintre triburile maghiare pomenit în paginile anterioare ale lucrării noastre episodul este amănunțit descris în *Geste Hungarorum*.

Pecenegii erau cei mai mari dușmani ai maghiarilor la momentul 896. Ei au fost reprezentați de către autorii epocii în culori defavorabile. Ioan Zoranas (*Cronica*, 41) a scris despre pecenegi că: „nu cunoșteau nici cuvânt, nici lege, nici religie, nu-și rânduiau viața”.

²¹ V. Spinei, *Marile Migrații din estul și sud-estul Europei în secolele I-XIII*, Institutul European, Iași, 1999, p.31

²² D. Obolensky, *Un commonwealth medieval, Bizanțul*, București, 2002, p.71-73

Conform descrierii făcute de Ioan Skylitzesc(*Compediu de istorii,107*), erau împărțiți în triburi și clanuri.Referitor la stadiul de dezvoltare a acestor din umă triburi și clanuri ,Ioan Mauuropus(*Cuvântare de Sf.Gheorghe.,81*) a scris că pecenegii erau „...nomazi după felul de viață, cu moravuri sălbatice,nerușinați și spurcați în viață și obiceiuri, iar în rest cu nimic vrednic de luat în seamă(...) căci nu cunoșteau nici cuvânt nici religie nu erau uniți prin legătura vreunei înțelegeri făceau rău țării și o cotropeau pe neașteptate,jefuiau tot ce întâlneau în cale”.

Nefiind bine organizați ,pecenegii au constituit o populație amestecată din punct de vedere etnic. Astfel ,o geografie pesană din 982 amintea de „pecenegii turci”și „pecenegii chazari”, iar Constantin al VII-le Porfîgebetul a descris opt ținuturi corespunzătoare triburilor împărțit în patruzeci de districte corespunzătoare clanurilor ,trei dintre aceste triburi erau considerate de neam mai ales față de celălalte²³.

Confederația tribală a urzilor este descrisă de izvoarele narative ca fiind deținătoarea unor mari turme de oi ,cai și cămile.Diverși autori s pomenit trei,opt ,nouă doisprezece sau douzce etc. De triburi de uzi si pecenegi etc.Altă populației turcică ,cumanii au ocupat teritoriile întinse din Asia Centrală până în estul Europei ,având un mod de trai nomad.Robert de Clari ,în opera sa dedicată cruciadei a IV-a , a scris referindu-se la cumani :”Sunt un neam sălbatic , care nici nu ară ,nici nu seamănă , n-au nici colibe ,nici case ,dar au nișe corturi de postav ,locuințe în care cirulă și trăiesc din lapte, brânză și carne”.Mai sus pomenitele populații (slave,turcice)s-au aflat într-un stadiu de dezvoltar evident inferior față de populația romanică de la Dunărea de Jos. Ele au fost prezentate în izvoarele narative într-un mod asemănător.

Pe lângă organizarea gentilico-tribală ,ar mai fi de remarcat la poparele turcice și problema conducerii bicefale:la hun Ailla și leda sau „doi regi ai hunilor”(Ioanes Mallakas,*Cromogafia,XVII*); bulgarii aveau și ei „doi regi „(Theophanes Confessor ,*Cronografia,160*) , iar pecenegii erau conduși de Kegen (2triburi) și Tyrah (11 triburi) cei doi au fost pomeniți ș de Georgios Kedrenos(*Compediu de istorii,33*). Georgaful persan Gardizi afirma despre conducătorul mghiariilor că:” i-se spune Kanda și acesta este titlul regelui lor mai mare deși rangul celui cre-i conduce cu adevărat este Jula și maghiarii fac tot ce le prounește acest Jula al lor”, iar Jula –Gyula avea putere executivă. S-ar putea ca acesta din urmă să fie și un judecător (sau o funcție în acest sens).

BIBLIOGRAPHY

- Gh.I.Brătianu,*Marea Neagră*, vol. I, București, 1988
 I.Hica, *Un cimitir din secolul al VI-lea e.n de la Valea Largă* , în SCIVA, 25,1974
 O . Drimba , *Istoria culturii și civilizației* , vol II, București, 1989
 B.D.Grecov,*Geneza dalismului în Rusia,în Voropsii istorii,1925,nr5 ,apud Șt.Olteanu ,Societatea carpato-danubiano-pontică în secoleleIV-XI.Sructuri demo-economice și social politice, București, 1997*

²³ V.Spinei, *Ultimele valuri migratoare de la nordul Marii Negre și al Dunării de Jos*,Iași ,1996,p.61-62; Alin Scridon, *Câteva detalii legate de spiritualitatea israelită timișoreană de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea în Istoricul Dan Dem ea la a 70-a aniversareș* , Editura Gutenberg Univers, Arad,2011, pp. 186-18

H.Lowmniansky, *Transformations sociales en Europe central et orientale aux VIe-XIIIe siècles*, comunicare de cel de-al XIII-lea Congres Internațional de Științe Istorice, Moscova, 16-23 august 1970, în *Revista de refecrate și recenzii, istorie-geografie*, 1970, nr.4

A.Kiss, *Das Wierteleben der Gepiden in der Awarenzeit*, în *Die Voker Sudosteuropas im 6-8 Jahrhunderts* (coord.B.Hansel), Munchen –Berlin, 1987

V.Pârvan, *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman*, București, 1911

D. Popescu, *Das Gepidische Grabenfeld in einer vor und fruhgeschichtlichen Siedlung in Siebenburgen*, București, 1977

M.Rusu, *Aspecte ale relațiilor dintre romnitatea orientală și slavi* .în *Acta Musei Napocesis*, 16, 1979

D.Gh.Teodor, *Contribuții privind pătrunderea și stabilirea slavilor în teritoriile extracarpatic ale României*, în *Carpica*, V, 1972

Eugenia Zaharia, *Populația românească în Transilvania în secolele VII-VIII. Cimitiul nr.2 de la Bratei*, București, 1977